

Nr 307.

Av herr **Lundblad**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 212, angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst.*

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 212, angående krigstidshjälp under år 1916 åt befattningshavare i statens tjänst tillåter jag mig härmed väcka följande motion.

Om avsikten med Kungl. Maj:ts förberörda proposition att under nuvarande svåra tider bereda hjälp åt dem av statens tjänare, som hava svårast att draga sig fram på grund av dyrtiden, eller med andra ord de lägst avlönade, är ej annat än gott att säga. Huruvida denna avsikt bäst skulle kunna realiseras på det sätt den kungl. propositionen förutsätter, därom äro emellertid meningarna mycket delade såväl inom riksdagen som bland dem, till vilka understödet är avsett att utgå, vilket bl. a. framgår av det urklipp av tidningen »Postmannen», organ för Svenska Postmannaförbundet, nr 6, utgörande en kritik av löneregleringskommitténs förslag, som jag tillåter mig att här bifoga (Bil. A.). I vad nämnda bilaga innehåller utöver vad där sagts om så kallade behovsprinciper, får »Postmannen» själv svara för.

Kungl. Maj:t har utgått från, att understöd skulle tilldelas dem, som hade största behovet av hjälp, det vill säga med tillämpning av »behovsprincipen» och graden av behovet har så gott som uteslutande bedömts efter antalet barn, som vederbörande befattningshavare är pliktig underhålla. Ändring i det kungl. förslaget har framlagts av herr Schotte i motion nr 282, däri han till en början vänt sig mot nämnda princip vid löneregleringar i allmänhet, enär densamma vore oriktig och verkade ojämnt, men vilket icke hindrat honom att ifråga om den föreslagna krigstidshjälp, som i själva verket icke är något annat än en tillfällig löneförbättring, tillämpa behovsprincipen fastän, i förhållande till den kungl. propositionen, i något modifierad form.

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 4 saml. 145 häft. (Nr 307—311.) 1

Som min åsikt är, att vid löne regleringar — även tillfälliga — man av många skäl icke bör tillämpa förberörda princip, utan att man i stället bör fasthålla vid den hittills tillämpade grunden att lönen skall utgöra betalning för utfört arbete, anser jag mig förhindrad biträda Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Bifall till detsamma skulle kunna anses prejudicierande för framtiden och säkerligen inverka störande vid blivande överläggningar rörande löne regleringar. Jag vill emellertid betona, att jag icke härigenom bortsett från önskemålet att lindra näringsbekymren för familjeförsörjare med många barn, men anser jag, att detta mål bäst vinnes genom att fortgå på skattelindringens väg.

Det torde vara obestriddigt, att dyrtiden svårt berört så gott som hela den klass av löntagare, varom här är fråga. Det synes mig därför mera rättvist och överensstämmande med min förut angivna uppfattning, att *alla* finge ett lönetillägg, även om genom penningmedlens begränsade storlek en eller annan skulle få proportionsvis större belopp än en mera behövande.

Jag har intet att invända mot att det av Kungl. Maj:t åskade beloppet 3,953,000 kronor användes för det ifrågasatta ändamålet. Detta belopp borde för år 1916 fördelas på samtliga de ordinarie eller icke ordinarie befattningshavare, som under år 1915 uppskattats till en inkomst av högst 2,000 kronor, på sådant sätt, att de erhöilo en viss procent å sin avlöning, däri emellertid ej dyr- eller kallortstillägg finge beräknas. Förberörda belopp borde lämpligen ställas till Kungl. Maj:ts förfogande såsom förslagsanslag att utdelas enligt berörda grunder med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter rörande anslagets fördelning, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligena.

På grund av vad jag anfört får jag sålunda hemställa,

att riksdagen för beredande under år 1916 av krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst måtte å extra stat för år 1917 förslagsvis anvisa 3,953,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att fördelas enligt här ovan angivna grunder med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter rörande anslagets fördelning, som Kungl. Maj:t kan finna skäligena.

Stockholm den 10 maj 1916.

Axel Lundblad.

I motionen instämmer: *O. Alfr. Berg.*

*Bil. A***Allmänt missnöje**

och berättigat missnöje är det mottagande förslaget fått bland statstjänstemännen. Detta mottagande är sannerligen ett varsel för vederbörande att beakta, nämligen huru impopulär bland löntagarna den så kallade behovsprincipen är. Man påträffar knappast någon tjänsteman, han må vara än så barnbegåvad, som uttalar sig gillande om behovsprincipen, inte ens när det gäller detta tillfälliga tillägg. Efter detta bör väl åtminstone alla tankar på avlöningens i allmänhet normerande enligt denna princip vara för alltid gravlagda.

Man har vid detta förslags avgivande synts sträva till att ge det tillfälliga tillägget en allt mera framträdande karaktär av hjälp, till och med av nödhjälp, därav namnet krigstidshjälp, ej dyrtidstillägg eller kristillägg, som det först talades om. Detta kan ju möjligen ha sitt berättigande, då det tillfälliga tillägget tillkommit på grund av den av kriget förorsakade dyrtiden, men näppeligen lär det ändå varit nödvändigt att ge denna hjälp en så rent av förödmjukande prägel, nästan som ett fattigunderstöd.

Låt så vara att statsfinansiella hänsyn försvärat frågans lösning och att svårigheter funnits att övervinna, men nog vill det synas som om det icke vore oöverkomligt att dels för ändamålet anslå ett högre belopp, dels finna en bättre och för statstjänstemännen mera tilltalande form för bidragets utgående än vad kommittén nu kommit med.

Vad det förstnämnda beträffar lärer väl ändå statens affärsdrivande verk — det är ju deras personal som kräver det mesta av bidraget — under det gångna året intjänat så pass stora överskott, vilket nogsamnt framgått av de nyligen offentliggjorda boksluten, att det icke vore obilligt begärt att dyrtidssumman utmättes något rikligare. Ty det är väl ändå till en dryg del personalens arbetsamhet, pliktuppfyllelse och intresse som möjliggjort de storartade arbetsprestationer verken kunnat stå ut med.

I sammanhang härmed kunna vi icke underlåta en påpekan om att post-personalen knappast har någon anledning att glädja sig över välvilja från sin högsta chefs sida. Dennes reflexioner om »den inverkan en större höjning av arbetslönerna måste hava å den enskilda affärsverksamheten och landets möjligheter till avsättning i utlandet av tillverkningsprodukter» äro verkligen bra obegripliga för en arbetsam och hjälpbehövande statsarbetarekär, som väntat sig helt andra synpunkter vid frågans bedömande.

Vi veta alla med vilken storm av indignation kristillägget mottogs i Danmark. Såsom jämförelse kan nämnas att järnvägsstyrelsen beräknat att, om krigstidshjälpen skulle utgå vid de svenska statsbanorna efter i Danmark gällande principer, skulle för ändamålet krävas 1,221,675 kronor, efter de norska bestämmelserna 1,793,808 kronor, men enligt det nu föreliggande kommittéförslaget 1,119,990 kronor, sålunda i varje fall mindre här i Sverige. Därvid är dock att märka att ett sådant tillägg utgått redan under förra året i de andra två skandinaviska län-

derna, varigenom sålunda tjänstemännen därstädes erhållit ett tillägg två gånger under dyrtiden, oavsett beloppet. Aldrig hade man väl kunnat tänkt, att Sverige skulle komma att stå sämre än grannländerna i avseende å behandling av sina tjänstemän.

Detta om det för ändamålet avsedda beloppet. Beträffande principerna för fördelningen blir minsann icke omdömet mildare.

Som vi förut påpekat är behovsprincipen här genomförd på ett sätt som rent av verkar löje. Motiven för att den ogifta och den gifta utan barn skulle bli alldeles utan, äro särdeles svaga och kunna väl knappast bli annat; en märkvärdig inkonsekvens är också att då nu hjälpen skall utgå allenast för barn, icke högre barnantal än fem får räknas.

Vid en föregående behandling av denna sak nämnde vi, att det högre beloppet vore en bluff och huvudsakligen syntes vara till för att vifta med. Det visar sig också nu av en utredning som kommittén föranstaltat om, att exempelvis inom postverket finnes summa 3 gifta personer med en inkomst under 1,200 kronor, men två av dessa ha inga barn, och endast en med ett barn kan komma i fråga. Beloppen 160, 240, 320 och 400 kronor skulle sålunda icke kunna utbetalas vid postverket, och samma är förhållandet med 280, 300 och 350 kronor.

För att så mycket som möjligt »förenkla» problemet har man så räknat med även ortstillägg, som vi förut framhållit en den mest skriande orättvisa som gärna kan tänkas. Aldrig har man väl kunnat föreställa sig, att med fast avlöning skulle förstås ortstillägg och lika litet att beklädnadsförmån skulle medräknas däri.

Medräknandet av ortstilläggen och bortskärandet av alla som sakna barn, även om de ha annan försörjningsplikt, är sålunda de mest anmärkningsvärda företeelserna i betänkandet. Men det finns även andra anmärkningar att framställa, såsom mot att extra inkomster, om än aldrig så små, i vissa fall skola föranleda ett slopande samt mot en del andra detaljer.

Kontentan av det hela är, att sällan något officiellt aktstycke blivit mottaget med så allmänt ogillande och missnöje som detta kommittébetänkande. Den avgivna reservationen är ju åtskilligt bättre men löser i alla fall inte frågan, utan håller sig även den på den rena barnuppfostringsståndpunkten samt råder endast delvis bot på olägenheten med att ortstilläggen skola inräknas.

Huruvida nu regeringen kommer att gå fram med en proposition i kommittéförslagets anda, är icke gott att veta, men så stora förhoppningar finnes väl knappast, att några avsevärda förbättringar där skola vara att förvänta, fastän man väl i det längsta vill hoppas det.

Så mycket större förväntningar ställa statstjänarna på riksdagen, att den skall behjarta deras brydsamma ställning och söka se till att rättvisa så långt möjligt är tillämpas, även om detta skulle föranleda, att staten måste lätta något mera på pungen.

Givet är att de olika förbundsstyrelserna satt sig i rörelse för att söka få till stånd en bättre sakernas ordning — missnöjet ute i landet inom de olika kårerna behöver sannerligen icke väckas upp med konstlade medel, det finns redan förut.